Каучук: від ботанічного експерименту до світового товару

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Насіння Вікгема і саджанці 1877 року

Олово на півострові знали століттями, а каучук був ботанічним імпортом. Бразильська гевея, *Hevea brasiliensis*, походить із басейну Амазонки, де в другій половині XIX століття Бразилія мала майже монополію на дикий каучук. Міністерство у справах Індії (India Office) і Королівський ботанічний сад К'ю взялися її зламати. 1876 року Генрі Вікгем (Henry Wickham) відправив до Англії близько 70 000 насінин з околиць Сантарена. Вони прибули до К'ю 15 червня 1876 року, і за кілька тижнів зійшло близько 2700 із них.[1]

Саджанці розіслали до ботанічних садів британських тропічних колоній. Перші саджанці каучуконосів прибули до Сінгапуру з К'ю 1877 року.[2] Розповіді про це відправлення розходяться в

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

деталях. Біографія Рідлі від Національної бібліотеки стверджує, що 22 саджанці прибули з Цейлону і дванадцять із них висадили в Ботанічному саду, а інші джерела називають одинадцять.[3] Протягом десятиліття дерева майже нікого не цікавили, бо плантатори Стрейтс-Сетлментс віддавали перевагу каві, цукру і гамбіру, які мали усталені ринки.

Рідлі і техніка підсічки

Вирішальний поштовх дав Генрі Ніколас Рідлі (Henry Nicholas Ridley). 1888 року його призначили директором садів і лісів Стрейтс-Сетлментс, і він став першим науковим директором Сінгапурського ботанічного саду. Рідлі експериментував із деревами і розгледів їхній комерційний потенціал. Найважливішим його внеском був технічний. 1895 року він удосконалив і поширив метод підсічки «ялинкою», що дав змогу збирати латекс, не завдаючи деревам серйозної шкоди.[4] Відтак дерева можна було регулярно підсікати багато років поспіль.

Рідлі нав'язував насіння кожному плантаторові, що відвідував сад, і за цей запал отримав прізвисько «Божевільний Рідлі». Менш ніж за двадцять років він довів свою правоту. Сад описує свою роль як удосконалення техніки видобування каучуку, яку застосовують і досі. На піку в 1920-х роках Малайський півострів виробляв близько половини світового латексу. Згодом Рідлі повернувся до К'ю, де завершив п'ятитомну флору Малайського півострова, і помер 24 жовтня 1956 року у віці ста років.[5]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Перші плантатори

Перші комерційні насадження каучуку в Малаї датують 1896 роком. Серед піонерів був Тан Чай Ян (Tan Chay Yan), китайський купець із Малакки, якого називають першою людиною, що висадила каучук на комерційній основі. Рідлі познайомив його з цією культурою, і він заклав маєток площею 22 акри в Букіт-Лінтанг біля Малакки.[6] Цей маєток показує, з чого почався каучук. Китайський купець зі Стрейтс-Сетлментс за порадою колоніального науковця ризикнув посадити культуру, яка кілька років не давала нічого.

Решту зробив попит, адже велосипед, а потім автомобіль створили ринок пневматичних шин, якого дикий каучук із Бразилії не міг задовольнити. 1903 року каучуком у Малаї засадили близько 20 000 акрів, а до 1922 року ця площа зросла до 2 260 000 акрів. Драббл наводить для 1921 року 935 000 гектарів, або близько 2,3 млн акрів, що становило приблизно 55 % усієї засадженої площі Південної та Південно-Східної Азії.[7] Отже, два ряди даних із різних джерел загалом узгоджуються. Обидва показують революцію в землекористуванні за двадцять років.

Маєтки, торговельні агентські доми і дрібні власники

Каучукові плантації потребували більше капіталу, ніж видобуток олова, бо дерева дозрівали роками. Капітал надходив насамперед із Лондона, де засновували компанії для придбання і засадження маєтків у Малаї: між 1903 і 1912 роками для роботи в країні зареєстрували близько 260 компаній. Їхніми маєтками управляли торговельні агентські доми Сінгапуру і Куала-Лумпуру, які виконували функції секретарів, закупників

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

постачання і агентів із продажу. Гафф називає провідними сінгапурськими домами Boustead, Barlow, Sandilands Buttery, Paterson Simons, East Asiatic Company, Borneo Company, Harrisons Barker, Guthrie і Sime Darby.[8] Розділ II цієї частини описує ці доми і валютні банки, що їх фінансували.

Робочу силу для маєтків давала переважно південна Індія. Її вербували за системами контрактної праці (indenture), а згодом — підтримуваної міграції. Китайська праця залишалася важливою в підсічці та на менших маєтках. Малайські селяни садили каучук на власних ділянках, часто поруч із рисом і фруктовими деревами, бо цю культуру могла підсікати сама родина і продавати за готівку. 1921 року маєтки займали близько 60 % засадженої площі Малаї, три чверті з них належали європейцям, а дрібні господарства — близько 40 %.[9] Частка дрібних власників тим примітніша, що колоніальна політика раз у раз віддавала перевагу маєткам — і в розподілі землі, і за схемами обмеження, про які йдеться нижче.

Китайський капітал відіграв власну роль. Лі Конг Чіан, який розпочав кар'єру в каучуковому бізнесі свого тестя Тан Ках Кі, 1928 року перетворив коптильню каучуку в Муарі на Nam Aik Rubber Company, а 1931 року заснував Lee Rubber Company. Його стали називати «каучуковим і ананасовим королем» Південно-Східної Азії. Як віцеголова Chinese Commercial Bank він узяв участь у злитті, що 1932 року створило OCBC, а з 1938 року до своєї смерті 1967 року очолював цей банк.[10] Його кар'єра безпосередньо пов'язує торгівлю каучуком із китайськими банками, розглянутими в розділі III цієї частини.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Сінгапур як ринок каучуку

Каучук доходив до покупців через Сінгапур. Латекс коагулювали і розкочували в листи на маєтках і в дрібних господарствах, потім коптили, сортували і пакували. Каучук із дрібних господарств Малаї і дедалі більше з Нідерландської Індії надходив до Сінгапуру неоднорідної якості. Перед експортом китайські торговці його переробляли, сортували і перепаковували. Гафф, автор провідного дослідження цього ринку, називає його розвиток видатною рисою британської малайської галузі, яка залишається відносно непоміченою.[11]

Спочатку плантаційний каучук продавали в Лондоні через брокерів на Мінсінг-лейн. Купці Сінгапуру хотіли мати місцевий ринок, де продавці могли б реалізувати врожай, не чекаючи місяцями на лондонський продаж. У листопаді 1910 року Сінгапурська торговельна палата створила підкомітет для розгляду питання про місцеву каучукову біржу, а в лютому 1911 року відкрилася будівля Singapore Rubber Exchange. Позачергові загальні збори Палати 20 червня 1911 року заснували каучукову асоціацію, перший аукціон якої відбувся 12 вересня 1911 року. До кінця того року провели дванадцять аукціонів, а 1912 року — п’ятдесят два.[12] Щотижневий аукціон дав колонії публічну ціну, яка стала орієнтиром для плантаторів, торговців і кредиторів усього регіону.

Поширена помилка

Іноді вважають, що Сінгапур розбагатів, бо виробляв олово й каучук. Сам острів не виробляв ні того, ні іншого в значних обсягах. Копальні лежали в Пераку і Селангорі, плантації — у малайських державах, а згодом на Суматрі та Борнео. Дохід

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Сінгапуру давали функції, які він виконував для цих виробників: плавка олова, сортування каучуку і продаж його з аукціонів, фінансування шахтарів і плантаторів, управління маєтками через торговельні агентські доми, страхування вантажів і їх перевезення. Ця модель заробітку на посередництві без володіння ресурсом залишилася основою сировинного бізнесу Сінгапуру, який розглядає частина G.

Примітки

1. Wikipedia, “Henry Wickham (explorer)” (дата звернення: листопад 2026 р.): близько 70 000 насінин каучуконосів з околиць Сантарена 1876 року; насіння прибуло до К’ю 15 червня 1876 року; за кілька тижнів зійшло 2700. ↩
2. Wikipedia, “Singapore Botanic Gardens” (дата звернення: листопад 2026 р.): перші саджанці каучуконосів прибули з Kew Gardens 1877 року. ↩
3. NLB Infopedia, “Henry Nicholas Ridley” (SIP_518): 22 саджанці зі Шрі-Ланки 1877 року, з яких 12 висадили в Ботанічному саду. Інші джерела називають одинадцять дерев і пряме відправлення з К’ю. ↩
4. Wikipedia, “Henry Nicholas Ridley” (дата звернення: листопад 2026 р.): 1888 року обраний на посаду директора садів і лісів Стрейтс-Сетлментс; перший науковий директор Сінгапурського ботанічного саду; 1895 року вдосконалив і поширив метод підсічки «ялинкою», що “enabled latex to be harvested without seriously damaging the trees”; за свій запал отримав прізвисько “Mad Ridley”. ↩
5. Wikipedia, “Singapore Botanic Gardens” (дата звернення: листопад 2026 р.): Ridley “spearheaded rubber cultivation”; сад допоміг

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

удосконалити “the technique of rubber extraction, which is still in use today”; на піку в 1920-х роках Малайський півострів “cornered half of the global latex production”. Wikipedia, “Henry Nicholas Ridley” (дата звернення: листопад 2026 р.): 1911 року повернувся до Англії і працював у К’ю над п’ятитомною малайською флорою, виданою 1922–1925 рр.; помер у К’ю 24 жовтня 1956 року у віці 100 років. ↩

6. Wikipedia, “Rubber industry in Malaysia” (дата звернення: листопад 2026 р.): “The first commercial rubber planting was in 1896.” Wikipedia, “Tan Chay Yan” (дата звернення: листопад 2026 р.): “the first man to plant rubber on a commercial basis”, якого з вирощуванням каучуку познайомив Henry Nicholas Ridley; заснував “22-acre (89,000 m2) rubber estate at Bukit Lintang”. ↩

7. Wikipedia, “Rubber industry in Malaysia” (дата звернення: листопад 2026 р.): “In 1903, 20,000 acres were dedicated to rubber production in Malaya. By 1922, this number had risen to 2,260,000 acres.” John H. Drabble, “The Economic History of Malaysia”, EH.Net Encyclopedia, 31 липня 2004 р.: площа каучукових насаджень Малаї до 1921 року сягнула 935 000 гектарів (близько 2,3 млн акрів), приблизно 55 % загальної площі Південної та Південно-Східної Азії, а виробництво — 50 % світового. ↩

8. John H. Drabble, “The Economic History of Malaysia”, EH.Net Encyclopedia, 31 липня 2004 р.: між 1903 і 1912 роками для роботи в Малаї зареєстрували близько 260 компаній. W.G. Huff, “The Development of the Rubber Market in Pre-World War II Singapore”, *Journal of Southeast Asian Studies*, т. 24, № 2, вересень 1993 р., с. 285–306, примітка 7 (у поданні Cambridge Core): перелік основних сінгапурських торговельних агентських домів, що володіли плантаційними акціями і виконували функції агентів із продажу та постачання. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

9. John H. Drabble, “The Economic History of Malaysia”, EH.Net Encyclopedia, 31 липня 2004 р.: 1921 року маєтки займали близько 60 % засадженої площі (75 % у європейській власності), а дрібні господарства — близько 40 %; дрібними вважалися господарства до 40 гектарів, а ділянки до 2 гектарів належали переважно малайцям. ↩

10. Wikipedia, “Lee Kong Chian” (дата звернення: листопад 2026 р.): відомий як “Southeast Asia’s Rubber and Pineapple King”; Nam Aik Rubber Company 1928 року; Lee Rubber Company заснована 1931 року; віцеголова Chinese Commercial Bank і учасник злиття 1932 року, що утворило OCBC; віцеголова OCBC з 1932 р. і голова з 1938 р. до смерті 1967 року. ↩

11. W.G. Huff, “The Development of the Rubber Market in Pre-World War II Singapore”, *Journal of Southeast Asian Studies*, т. 24, № 2, вересень 1993 р., с. 285–306, вступний фрагмент у поданні Cambridge Core: “an outstanding feature of the British Malayan industry remains relatively overlooked”, а саме “the development of the Singapore rubber market”; примітки 44–45 про погано підготовлений каучук дрібних господарств із Нідерландської Індії. ↩

12. Wikipedia, “100 Robinson Road” (дата звернення: листопад 2026 р.), з посиланням на *The Straits Times* від 11 листопада 1910 р. і 2 лютого 1911 р.: Палата “formed a subcommittee to deliberate the establishment of a local Rubber Exchange”; будівлю біржі відкрито до лютого 1911 року. Wikipedia, “Rubber Trade Association of Penang” (дата звернення: листопад 2026 р.), з посиланням на *The Straits Times* від 12 і 21 червня 1911 р.: сінгапурську асоціацію “formed at a special general meeting” Singapore Chamber of Commerce and Exchange 20 червня 1911 року; дванадцять аукціонів від першого 12 вересня до кінця року; “Fifty-two auctions were held in 1912.” ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com